

ЛІТЕРАТУРА

1. Білоконна Н. Розвиток особистості молодшого школяра під час вивчення рідної мови / Н. Білоконна // Мандрівець. – Тернопіль. – 2003. – №3. – С. 65–67.
2. Вашуленко М. С. Українська мова і мовлення в початковій школі / М. С. Вашуленко. – К.: Освіта, 2006. – 271с.
3. Ворона М.О. Особливості вияву естетичних почуттів у дітей / М. О. Ворона// Початкова школа. – 1990. – №4. – С. 64–66.
4. Латковська Т. Складання творів за ілюстраціями / Т. Латковська// Початкова школа. – 2015. – №3. – С. 25–27.
5. Лобова О. Уроки музики очима вчителя початкових класів (результат анкетування) / О. Лобова // Початкова школа. – 2010. – №5. – С. 43–45.
6. Лобчук О. Складання твору за художньою картиною / О. Лобчук // Початкова школа. – 2003. – №3. – С. 18–21.

Кінаш О.

Науковий керівник – доц. Сіткар В. І.

ОСОБЛИВОСТІ МІЖСОБИСТІСНОЇ ОЦІНКИ ІНДИВІДУАЛІЗМУ-КОЛЕКТИВІЗМУ У СТУДЕНТІВ

Актуальність дослідження. Аналіз спеціальної психологічної літератури показав, що сьогодні більшість крос-культурних досліджень та теоретичних дискусій з питань психологічних показників культури та субкультури зосередились на показнику індивідуалізм-колективізм (ІК). На протязі багатьох років дослідження були спрямовані на його визначення, атрибути, географічний розподіл на планеті, наслідки для міжособистісних і міжгрупових стосунків та застосування. Тому, виходячи з цього, ІК можна розглядати як основний приклад спроби ідентифікувати значущий показник культурної варіабельності і виробити прийоми вимірювання його впливу в різних психологічних доменах. Домен – це специфічна соціопсихологічна характеристика, яка розглядається як значущий результат, продукт або складова культури чи субкультури, включаючи установки, цінності, уявлення, думки, норми, звичаї та ритуали.

Теоретичні джерела свідчать, що такі культурні показники, як ІК є вигідними для теорії і досліджень, бо їх можна використати для передбачення та інтерпретації культурних відмінностей не спираючись на стереотипи, нечисленні дані та враження. Крім того, існує і згода в концептуальному розумінні ІК серед дослідників цього феномену по всьому світу (Траїндіс, 1986). Одне з найбільш відомих досліджень ІК було проведене Хофстедом (Hofstede, 1980, 1984), який проаналізував дані анкети, що оцінювала ІК-тенденції серед робітників міжнародної корпорації з філіалами більш ніж в 50 країнах. Країни рангувались згідно того, в якій мірі люди одобрюють ІК-цінності. США, Австралія та Велобританія виявились найбільш індивідуалістичними. Колумбія, Венесуела та Пакистан – найбільш колективістськими [1, с. 46].

Виклад основного матеріалу дослідження. На думку Траїндіса та його колег ІК повинен варіювати в різних соціальних контекстах. Люди поведуться по-різному в залежності від того, з ким вони взаємодіють, і від ситуації, в якій відбувається взаємодія. Людина може відрізнитись колективістськими тенденціями вдома і з близькими друзями і індивідуалістичними тенденціями – з незнайомими або на роботі, або навпаки. Якщо культура підтримує колективістські тенденції всередині стосунків «Я» – своя група, малоймовірно, що вона стане робити теж саме в стосунках «Я» - чужа група [1, с. 48].

Девід Мацумото та його колеги (Matsumoto, Weisman, Preston, Brown & Kupperbusch, 1997) створили вимірвач ІК для використання на індивідуальному рівні, який оцінює контекстно-специфічні ІК-тенденції в міжособистісних ситуаціях. Вибрані пункти з їх **Питальника міжособистісної оцінки індивідуалізму-колективізму (IC Interpersonal Assessment Inventory, ICIAI)** [1, с. 49] наведемо нижче.

Інструкція. Нижче наведено перелік загального опису поведінки. Ми хочемо знати, наскільки важливо, на ваш погляд, кожне з них як *цінність* є відповідним до чотирьох соціальних груп. Розглядайте кожен опис як загальну, гіпотетичну цінність. Крім того, розглядайте цю цінність незалежно в кожній з чотирьох соціальних груп. Просимо зазначити, наскільки важливою є кожна для вас як *керівний принцип*, незалежно від того чи доводиться вам насправді опинитись в цих ситуаціях. Потрібно відповісти на всі пункти питальника.

Свої відповіді оцінюйте за рейтинговою шкалою, що подано нижче.

Зовсім						не						важливо	
Дуже важливо													
0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6

Обведіть цифру (від 0 до 6) в кожному запитанні, яке призначено для кожної з чотирьох соціальних груп (сім'я, друзі, колеги, незнайомі).

Наперед вдячні Вам за відверті відповіді.

Цінність\ соціальні групи	Сім'я						Друзі						Колеги						Незнайомі										
	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	
Підкоряйтесь вимогам, виходять від																													
Зберігати																													

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

самоконтроль в ставленні до	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6
Ділити нагороди з	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6
Розділяти провину за невдачі з	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6
Жертвувати своїми цілями заради	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6
Жертвувати своїм майном заради	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6
Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6
Зберігати гармонійні стосунки з	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6	0	1	2	3	4	5	6

Всі ці пункти оцінюються два рази, спочатку в термінах загальних цінностей, як керівних принципів для кожної людини, а потім в термінах частоти фактичної поведінки.

Методика ICIA й прийоми багатометодної оцінки Тріандіса та його колег, представляють собою значне просування в психології дослідження і розуміння впливу культурних та субкультурних показників варіабельності на людську поведінку.

Актуальність вищезазначеної проблеми і зумовила **ціль** нашої **статті**. А саме, проаналізувати особливості міжособистісної оцінки індивідуалізму-колективізму у студентів-психологів та майбутніх учителів фізичної культури

Результати досліджень. В дослідженні брали участь студенти другого курсу інституту педагогіки та психології (психолого-педагогічне відділення) спеціальності «Психологія» (27 осіб) та другоккурсники факультету фізичного виховання (22 студенти). Дослідження проводилось в лютому 2016 року.

Середні показники та рейтинг цінностей за соціальними групами (сім'я, друзі, колеги та незнайомі) подані в табл. 1-4.

Таблиця 1.

Середні показники цінностей у студентів-психологів

Цінність\ соціальні групи	Сім'я	Друзі	Колеги	Незнайомі
Підкорятись вимогам, які виходять від	4,403 σ 1,26 m 0,25	2,85 σ 1,5 m 0,29	2,55 σ 1,5 m 0,29	0,48 σ 1,25 m 0,25
Зберігати самоконтроль в ставленні до	5,18 σ 1,0 m 0,19	4,22 σ 1,5 m 0,29	4,29 σ 1,5 m 0,29	3,81 σ 1,5 m 0,29
Ділити нагороди з	5,63 σ 0,5 m 0,29	4,44 σ 1,0 m 0,19	2,92 σ 1,5 m 0,29	1,22 σ 1,5 m 0,29
Розділяти провину за невдачі з	4,29 σ 1,25 m 0,25	3,55 σ 1,5 m 0,29	2,19 σ 1,25 m 0,25	1,03 σ 1,25 m 0,25
Жертвувати своїми цілями заради	5,07 σ 1,0 m 0,19	3,77 σ 1,5 m 0,29	2,19 σ 1,5 m 0,29	1,33 σ 1,25 m 0,25
Жертвувати своїм майном заради	5,41 σ 1,0 m 0,19	3,85 σ 1,5 m 0,29	2,33 σ 1,5 m 0,29	0,96 σ 1,0 m 0,19
Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з	5,11 σ 1,25 m 0,25	4,07 σ 1,25 m 0,25	2,51 σ 1,5 m 0,29	1,37 σ 1,25 m 0,25
Зберігати гармонійні стосунки з	5,37 σ 1,5 m 0,29	5,41 σ 1,0 m 0,19	4,55 σ 1,5 m 0,29	2,55 σ 1,5 m 0,29

Таблиця 2.

Рейтинг цінностей у студентів психологів

ІНСТИТУТ ПЕДАГОГІКИ І ПСИХОЛОГІЇ

Цінність \ групи	Сім'я	Друзі	Колеги	Незнайомі
1	Ділити нагороди з	<i>Зберігати гармонійні стосунки з</i>	<i>Зберігати гармонійні стосунки з</i>	Зберігати самоконтроль в ставленні до
2	Жертвувати своїм майном заради	Ділити нагороди з	Зберігати самоконтроль в ставленні до	Зберігати гармонійні стосунки з
3	Зберігати гармонійні стосунки з	Зберігати самоконтроль в ставленні до	Ділити нагороди з	Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з
4	Зберігати самоконтроль в ставленні до	Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з	Підкорятись вимогам, які виходять від	Жертвувати своїми цілями заради
5	<i>Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з</i>	Жертвувати своїм майном заради	<i>Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з</i>	Ділити нагороди з
6	<i>Жертвувати своїми цілями заради</i>	<i>Жертвувати своїми цілями заради</i>	Жертвувати своїм майном заради	Розділяти провину за невдачі з
7	Підкорятись вимогам, які виходять від	Розділяти провину за невдачі з	Жертвувати своїми цілями заради	Жертвувати своїм майном заради
8	<i>Розділяти провину за невдачі з</i>	<u>Підкорятись вимогам, які виходять від</u>	<i>Розділяти провину за невдачі з</i>	<u>Підкорятись вимогам, які виходять від</u>

Таблиця 3.

Середні показники цінностей у студентів-спортсменів

Цінність \ соціальні групи	Сім'я	Друзі	Колеги	Незнайомі
Підкорятись вимогам, які виходять від	5,27 σ 1,04 m 0,22	3,5 σ 1,3 m 0,28	2,41 σ 1,04 m 0,22	0,82 σ 0,78 m 0,16
Зберігати самоконтроль в ставленні до	5,5 σ 0,52 m 0,11	4,54 σ 0,78 m 0,16	3,73 σ 1,3 m 0,28	2,77 σ 1,57 m 0,34
Ділити нагороди з	5,54 σ 0,78 m 0,16	4,31 σ 1,3 m 0,28	2,82 σ 1,3 m 0,28	0,64 σ 1,04 m 0,22
Розділяти провину за невдачі з	4,32 σ 1,57 m 0,34	4,0 σ 1,3 m 0,28	2,14 σ 1,3 m 0,28	0,45 σ 0,52 m 0,11
Жертвувати своїми цілями заради	5,77 σ 0,52 m 0,11	4,31 σ 1,3 m 0,28	2,36 σ 1,04 m 0,22	0,73 σ 0,52 m 0,11
Жертвувати своїм майном заради	5,86 σ 0,52 m 0,11	4,05 σ 1,04 m 0,22	2,23 σ 0,78 m 0,16	0,68 σ 0,78 m 0,16
Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з	5,27 σ 0,52 m 0,11	4,0 σ 1,04 m 0,22	2,55 σ 1,04 m 0,22	0,82 σ 1,3 m 0,28
Зберігати гармонійні стосунки з	5,86 σ 0,26 m 0,06	5,41 σ 0,52 m 0,11	4,41 σ 1,04 m 0,22	3,0 σ 1,57 m 0,34

Таблиця 4.

Рейтинг цінностей у студентів факультету фізичного виховання

Цінність \ групи	Сім'я	Друзі	Колеги	Незнайомі
1	<i>Зберігати гармонійні стосунки з</i>	<i>Зберігати гармонійні стосунки з</i>	<i>Зберігати гармонійні стосунки з</i>	<i>Зберігати гармонійні стосунки з</i>
2	Жертвувати своїм майном заради	Зберігати самоконтроль в ставленні до	Зберігати самоконтроль в ставленні до	Зберігати самоконтроль в ставленні до

3	Жертвувати своїми цілями заради	Ділити нагороди з	Ділити нагороди з	Підкорятись вимогам, які виходять від
4	Ділити нагороди з	Жертвувати своїми цілями заради	<i>Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з</i>	<i>Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з</i>
5	Зберігати самоконтроль в ставленні до	Жертвувати своїм майном заради	Підкорятись вимогам, які виходять від	Жертвувати своїми цілями заради
6	Підкорятись вимогам, які виходять від	Розділяти провину за невдачі з	Жертвувати своїми цілями заради	Жертвувати своїм майном заради
7	<i>Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з</i>	<i>Зменшувати свої бажання, через те, щоб діяти разом з</i>	Жертвувати своїм майном заради	Ділити нагороди з
8	<i>Розділяти провину за невдачі з</i>	Підкорятись вимогам, які виходять від	<i>Розділяти провину за невдачі з</i>	<i>Розділяти провину за невдачі з</i>

Аналіз даних таблиці 1-4 показав, що у студентів-психологів на перші позиції за соціальними групами вийшли такі цінності як *ділити нагороди з* - це сім'я (5,63); *зберігати гармонійні стосунки з* – друзі (5,41) та колеги (4,55); і *зберігати самоконтроль в ставленні до* - соціальна група незнайомі (3,81).

У студентів факультету фізичного виховання отримано такі результати. На першій позиції у всіх чотирьох соціальних групах (сім'я, друзі, колеги, незнайомі) розмістились такі цінності як *зберігати гармонійні стосунки* (табл.4). Мабуть дається взнаки специфіка спортивної діяльності та принципи спорту. У психологів ця цінність на першій позиції тільки у двох соціальних групах, а саме – друзі та колеги (табл. 2).

Найменший показник середнього арифметичного (4,32) у психологів виявлено в цінностях *розділяти провину за невдачі з* – у таких соціальних групах як сім'я (4,29) і колеги (2,19), та *підкорятись вимогам, які виходять від* друзів (2,85) та незнайомих (0,48). У вибірці студентів факультету фізичного виховання останню позицію займають такі цінності як *розділяти провину за невдачі з* – сім'єю (4,32), колегами (2,14), незнайомими (0,45) та *підкорятись вимогам, які виходять від* - це соціальна група друзі (3,5). Отже, стосовно останніх позицій в рейтингу цінності в обох вибірках майже співпали. Щодо перших позицій, то виявлено деякі розходження (табл. 2, 4).

Висновки. Отже, студенти-спортсмени більше сповідують колективізм, стосовно збереження гармонійних стосунків з сім'єю, друзями, колегами, незнайомими. Психологи, вже більше схиляються до індивідуалізму, що пов'язано з їх майбутньою професією. Індивідуалізм-колективізм – це показник, за яким різняться культури: ступінь, в якій культура пробуджує, живить та задовольняє потреби, прагнення, бажання та цінності автономного та унікального «Я» в більшій мірі, ніж потреби групи. В індивідуалістичній культурі особисті потреби беруть гору над потребами і цілями інших людей; в колективістських культурах особисті потреби приносяться в жертву інтересам групи. Проведені дослідження є ще одним кроком до розуміння ментальності молодого покоління, зокрема студентів, що дозволить прогнозувати майбутні напрямки соціокультурного розвитку держави.

ЛІТЕРАТУРА

1. Мацумото Д. Психология и культура / Дэвид Мацумото. – СПб. : прайм-ЕВРОЗНАК, 2002. – 416 с. – (Серия «Психологическая энциклопедия»).

Мазена І.

Науковий керівник – доц. Чорна І. М.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПСИХОЛОГІЧНИХ ОСОБЛИВОСТЕЙ РОЗВИТКУ ПАМ'ЯТІ У ДІТЕЙ 5-ТИ РІЧНОГО ВІКУ.

Актуальність дослідження. Значення пам'яті в житті людини дуже велике. Абсолютно все, що ми знаємо, вміємо, є наслідок здатності мозку запам'ятовувати й зберігати в пам'яті образи, думки, пережиті почуття, рухи та їх системи. Процес запам'ятовування, збереження й наступного пригадування або упізнавання того, що людина раніше сприймала, переживала чи робила, називається пам'яттю.

Пам'ять зберігає нам знання, а без знань немислимі ні плідна діяльність, ні успішне навчання. Чим більше людина знає та вміє, тобто чим більше зберігається в неї в пам'яті, тим більшу користь вона зможе принести своєму народові, своїй Батьківщині.

Роль пам'яті у розвитку дитини важко переоцінити. З її допомогою вона засвоює знання про навколишній світ і саму себе, набуває різноманітні вміння і навички. Робить це, в основному, мимоволі. Дитина зазвичай не ставить перед собою мети щось запам'ятати, інформація, яка надходить до неї, запам'ятовується якби сама по собі. Правда не будь-яка інформація: легко запам'ятовується те, що приваблює своєю яскравістю, незвичайністю, що справляє найбільше враження, що цікаве.